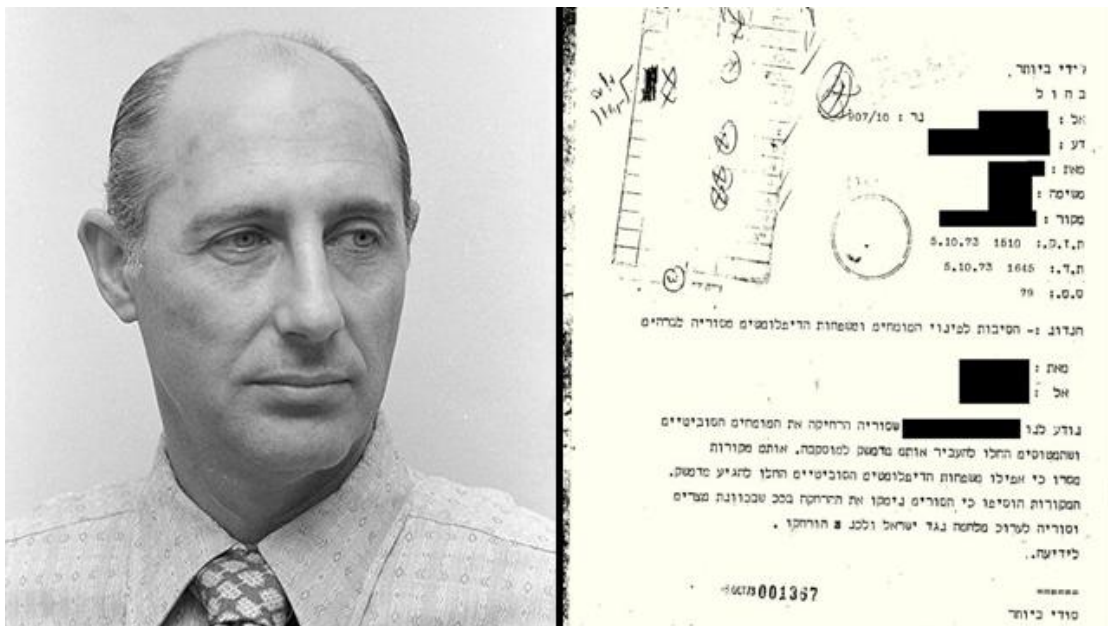

"ידיעת הזהב" שהועברה באיחור: "הכנות למלחמה" | מסמכי יום כיפור החסויים נחשפים

"ידיעת הזהב המודיעינית" ערב המלחמה על פינוי המומחים הסובייטים, לקט המודיעין שנכתב בעקבותיה ועוכב במשך כ-14 שעות והשאלה של ראש אמ"ן דאז, האלוף אלי זעירא: "למה לדרג המדיני אין אחריות?". במלאת 47 שנים למלחמת יום כיפור חושף ארכיון צה"ל תיק מוצגים מוועדת אגרנט - שהיו חסויים

[ירון דרוקמן](#)

פורסם 15:58 , 24.09.20 :

האלוף זעירא והפרוטוקול

(צילום: רוני פרנקל, באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

לקראת יום השנה ה-47 לפרוץ מלחמת יום כיפור, חושף אחר הצהריים (יום ה') ארכיון צה"ל במשרד הביטחון תיק מוצגים מוועדת אגרנט שחקרה את מחדלי המלחמה, שהיה עד עתה חסוי. המסמכים אושרו לפרסום על ידי ועדה ממשלתית ברשות השופט בדימוס פרופ' יצחק אנגלרד. למרות הזמן הרב שחלף, ישנם עדיין קטעים מושחרים בפרוטוקולים.

במסמך שהוגדר "סודי ביותר" עם רמת דחיפות "בהול" מערב יום הכיפורים, ב-5 באוקטובר 1973 ב-16:45 - פחות מ-24 שעות לפני שהסורים והמצרים פתחו במתקפה משולבת על ישראל - הגיעה "ידיעת זהב מודיעינית", שבה פורטו הסיבות לפינוי המומחים הסובייטים ומשפחות הדיפלומטים של ברית המועצות מסוריה.

לידי ביותר
בהול

אל : [REDACTED]
דע : [REDACTED]
מאת : [REDACTED]
משימה : [REDACTED]
מקור : [REDACTED]

ת.ז.מ. : 1510 5.10.73
ת.ד. : 1645 5.10.73
ס.ס. : 79

הנדון :- הסיבות לפינוי המומחים ומשפחות הדיפלומטים מסוריה לברחים

מאת : [REDACTED]
אל : [REDACTED]

נודע לנו [REDACTED] שסוריה הרחיקה את המומחים הסובייטיים ושהמטוסים החלו להעביר אותם מדמשק למוסקבה. אותם מקורות מסרו כי אפילו משפחות הדיפלומטים הסובייטיים החלו להגיע מדמשק. המקורות הוסיפו כי הסורים נימקו את ההחלטה בכך שבכוונת מצרים וסוריה לערוך מלחמה נגד ישראל ולכן הורחקו.

לידיעה.

001367-506773

סודי ביותר

ת.ז.מ. : 1720 5.10.73
מ ו ט י : 1730 5.10.73
סופ+9

907 לאה ב- 1740 5+ת,

"מידי ביותר, בהול". חלק מהפרוטוקולים
(באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

ב. אכן, היתה טעות בהערכת הכוונה לצאת למלחמה ב-6 אוקטובר, ואין אני בא להקטין כל עיקר את רצינותה של טעות זעת ואת מידת אחריותו של ראש אמ"ן לה. טענתי היא שלאור מכלול העובדות שהוצגו בפני הממשלה, הערכת הכוונות הדרג הפוליטי העליון של מדינות אויבות היא לפחות גם באחריות! הוערה עצמה ביו"ח הביניים, בסעיף 10 קובעת: "לא העריכו הפקוד העליון של צה"ל וההנהגה המדינית שמלחמה עומדת להתחיל הוערה אף היא, מאשרת כאן שגם ההנהגה המדינית נתפסה למשגה שבהערכת כוונות האויב. האחריות למשגה זה אינה יכולה איפה לחול רק על הדרג הצבאי! אני טוען שהערכת כוונות הדרג הפוליטי העליון, בין של מדינות ידידותיות ובין של מדינות אויבות היא בראש ובראשונה בסמכותה של הממשלה וממילא גם באחריותה. איש לא יעלה על דעתו לטעון שהערכות כוונותיו של בשיא ארצות הברית כלפי ישראל מוטלת בעיקר על ראש "הסולחן" של ארה"ב במשרד החוץ הישראלי ור' מח' החקר ולא על ראש הממשלה ושר החוץ.

"לא העריכו בצה"ל וההנהגה המדינית שמלחמה עומדת להתחיל"

(באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

במסמך, שכפי שצוין קטעים ממנו עדיין מושחרים, נכתב: "נודע לנו שסוריה הרחיקה את המומחים הסובייטים ושהמטוסים החלו להעביר אותם מדמשק למוסקבה. אותם מקורות מסרו כי אפילו משפחות הדיפלומטים הסובייטים החלו להגיע מדמשק. המקורות הוסיפו כי הסורים נימקו את ההרחקה בכך שבכוונת סוריה לערוך מלחמה נגד ישראל ולכן הורחקו."

אגף מודיעין מחקר ענף 5+3 (במאור מסמך יור) תאריך 6 אוקט 75 שעה 0635 0730 מס' סדור 427 עוזק מס מסמך זה כולל 2 דפים	סודי ביותר למכתב בלבד מסמך כה"ל	ראש הממשלה שר הביטחון רמטכ"ל ראש אג"ם ראש אמ"ן ע"ר אמינ' למחקר י"ר ענף - צפון (פ) 1,2,3,5,6, רמח"ל קט"ח, 848 (פ) ר', המוסד, ע' שהב"ט רמחמ"נ אויר רמחמ"נ ים, משה"ח מר - כהנא (פ) רמ"ח מכ"ש
--	--	---

לקט מודיעין מיוחד-מדיני

הנדון: פינוי הסובייטים ממצרים וסוריה עשוי להתקשר בהכנות הערביות למלחמה

2. מקור [REDACTED] כברה"מ מסר בהסתמך על דיווח [REDACTED] ידיעה לפיה הרחיקו שלטונות דמשק את המומחים הסובייטים מסוריה ל-כרה"מ בדרך האויר, כולל משפחותיהם. לדברי אותם מקורות סובייטים נימקו הסורים צעד זה בטענה שבכוונתם ובכוונת מצרים לערוך מלחמה בישראל.

3. הגם שהקו הכללי של הדברים שנמסרו למקור, משקף את מהלך האירועים, יש לקחת בחשבון קיום אי-דיוקים שיכולים לנבוע הן מאמינותו של הדיווח, והן מהמגמתיות של המקורות הסובייטים שמסרו הידיעה.

גם בחלוף השנים: חלק מהטקסט עדיין מושחר

(באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

למרות האזהרה הברורה מפני מלחמה קרובה, המידע שהוגדר כאמור כבהול הועבר באיחור ניכר מאוד. ב-6:35 בבוקר, 14 שעות לאחר הגעת הידיעה וכשבע שעות לפני פרוץ המלחמה, הועבר המידע לראש הממשלה גולדה מאיר, לשר הביטחון משה דיין ולרמטכ"ל דוד אלעזר.

ב"לקט מודיעין מיידי-מדיני" נכתב בבירור כי "פינוי הסובייטים ממצרים וסוריה עשוי להתקשר כהכנות הערביות למלחמה". בלקט נכתב בין היתר: "מקור בברית המועצות מסר בהסתמך על דיווח... ידיעה לפיה הרחיקו שלטונות דמשק את המומחים הסובייטים מסוריה לברית המועצות דרך האויר, כולל משפחותיהם. לדברי אותם מקורות סובייטים, נימקו הסורים צעד זה בטענה שבכוונתם ובכוונת מצרים לערוך מלחמה בישראל."

עם זאת, סייגו באגף המודיעין בצה"ל את המידע, וכתבו כי "הגם שהקו הכללי של הדברים שנמסרו למקור, משקף את מהלך האירועים, יש לקחת בחשבון קיום אי-דיוקים שיכולים לנבוע מאמינותו של הדיווח, והן מהמגמתיות של המקורות הסובייטים שמסרו את הידיעה."

השופט אגרנט

(צילום: זאב רדובן, באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

בהתכתבות עם ועדת אגרנט, שהוקמה לאחר המלחמה, טען האלוף זעירא כי אינו זוכר אם הנחה לעכב את פרסום לקט המודיעין. במכתב שנשלח לוועדה ב-21 במרץ, כתב ראש אמ"ן בזמן המלחמה: "איני זוכר כיום עניין עיכוב הלקט. יתרה מזאת, זה אינו נראה סביר בעיניי וזאת מאחר שאם אכן עיכבתיו, הייתי צריך לאשרו לפני הוצאתו. עובדה היא, כי הלקט הוצא בבוקר ה-6 באוקטובר – אני אינני זוכר שאישרתיו אז ואף אחד אינו זוכר שאכן אישרתיו. לאור הנ"ל, מובן כי לא זכורים לי היום הנימוקים לעיכוב זה, אם אכן היה."

תא"ל אריה שלו

(צילום: רון אילן, באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

בהמשך כתב זעירא לוועדה כי "בדיעבד אני יכול לנסות לשחזר כנימוק לעיכוב כזה את העובדה כי כאמור לא העברנו את הידיעה כמוסיפה על ההערכה הקיימת, וייתכן שקיוויתי לקבל תוך זמן קצר ידיעות משמעותיות יותר, אך כאמור לא זכור לי שעכבתי לפני חצות ושאישרתי בבוקר הוצאת לקט זה."

אבל היה מי שזכר טוב יותר מה קרה באותן שעות דרמטיות, שבהן הסורים והמצרים עשו את ההכנות האחרונות למלחמה. עוזר ראש אמ"ן, תת-אלוף אריה שלו, כתב לוועדה: "רב סרן אילן תהילה הקריא את (הידיעה) מילה במילה לראש אמ"ן, וראש אמ"ן הורה לעכב את הצבעוני (לקט המודיעין) ובינתיים לא להפיצו. סרן יעקב גוטמן, שהיה קצין משמרת, זוכר כי ראש המשמרת אמר לו באותו ערב שראש אמ"ן הנחה שלא להוציא את הצבעוני ולעכבו."

אלוף אלי זעירא

(צילום: רוני פרנקל, באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

"לא התחייבתי לתת התרעה"

באופן כללי יותר, כתב זעירא לחברי הוועדה כי "למיטב זכרוני – ואני נוקט לשון זו מתוך זהירות ואחריות – לא התחייבתי לתת התרעה מראש על ידיעת כוונותיו של האויב. הדגשתי שנדע או לא נדע על ההכנות."

על האחראים למחדל יום כיפור ציטט אגרנט מדו"ח הביניים של הוועדה, שבו נכתב כי "לא העריכו בפיקוד העליון של צה"ל וההנהגה המדינית שמלחמה עומדת להתחיל."

זעירא העיר כי "הוועדה אף היא מאשרת כאן שגם ההנהגה המדינית נתפסה למשגה שבהערכת כוונת האויב. האחריות למשגה זה אינה יכולה איפה לחול רק על הדרג הצבאי! אני טוען שהערכת כוונות הדרג הפוליטי העליון, בין של מדינות ידידותיות ובין של מדינות אויבות, היא בראש ובראשונה בסמכותה של הממשלה וממילא גם באחריותה. איש לא

יעלה על דעתו לטעון שהערכת כוונותיו של נשיא ארצות הברית כלפי ישראל מוטלת בעיקר על ראש הדסק (ראש השולחן) של ארה"ב במשרד החוץ הישראלי וראש מחלקת החקר, ולא על ראש הממשלה ושר החוץ."

הרמטכ"ל לשעבר דוד אלעזר בהתייעצות בפיקוד צפון

(צילום: דובר צה"ל, באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון)

זעירא הוסיף במכתב לוועדה כי "מן הראוי להזכיר כי על אף הערכתי בדבר הסבירות הנמוכה שבכוונת ראשי מדינות האויב לפתוח במלחמה כוללת, הבאתי בפני הדרג המדיני את ספקותיי בנקודה חשובה שלא עלתה בקנה אחד עם הערכתי, דהיינו, יציאתן הפתאומית של משפחות המומחים הסובייטים מסוריה ומצרים."

זעירא גם ציטט דברים שאמר בישיבת הממשלה ערב המלחמה: "למרות זאת, הדבר היוצא דופן בכל התהליך הזה – 11 המטוסים שהגיעו לסוריה ומצרים שאין עדיין הסבר לזה. כאן אנו רואים אקט יוצא דופן". לדבריו, "מתוך דברי שרים בישיבת הממשלה ב-5 באוקטובר, ניתן להבחין בבירור כי על יסוד המידע שנמסר לממשלה על ידי צה"ל – האפשרות למלחמה שתפרוץ ביום הכיפורים ובהתרעה מינימלית נלקחה בחשבון כאפשרות ריאלית ביותר."

ראש אמ"ן שוב התייחס לאחריות: "אכן, אני רואה עצמי שותף לאחריות לטעות בהערכת כוונות האויב. איני מתנער מאחריות זו ומטעוטי שעומן אחיה כל חיי. עם זאת, לפי עניות דעתי, האחריות הזאת חלה לפחות באותה מידה, אם לא יותר, גם על הדרג המדיני, שהיה שותף פעיל להערכה המוטעית, כאשר בידיו היו המידע, הכלים והאפשרות לבחור לעצמו הערכה אחרת, כמו שנעשה על ידי הרמטכ"ל באפריל 1973."

כמו כן הותר לפרסום תיק מוצגים הכולל "סקירת מודיעין מיוחדת - תוכנית סורית לכיבוש רמת הגולן" - הערכה של אגף המודיעין שסווגה כסודית ביותר והופצה ב-2 באוקטובר, ארבעה ימים לפני פרוץ המלחמה.

הסקירה נפתחת בהתרעה הבאה: "בידינו ידיעה כי מסוף ספטמבר 1973 צפויה מתקפה רבתי סורית לכיבוש רמת הגולן... המתקפה נראית לנו כמשקפת תוכנית-אב מבצעית סורית שהסורים אף התאמנו לפיה במשך השנה. אולם, ביצועה עתה ובטווח הקרוב אינו סביר להערכתנו."

הדו"ח המודיעיני סוקר בפירוט את הכנות הצבא הסורי, אולם קובע כי "הם (הסורים) רחוקים מלהעריך כי ביכולתם לבצע לבדם בהצלחה מתקפה ברמת הגולן, בגלל חולשתם הבסיסית ובעיקר באוויר", וכי "אין סימן כי מצרים מוכנה בשלב זה לחדש הלחימה, דבר הנחשב כאמור בעיני הסורים תנאי להשגת הצלחה צבאית משמעותית מצידם."